

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
Навчально-науковий інститут психології та соціального захисту
Кафедра практичної психології та педагогіки

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для написання курсової роботи
з дисципліни «Психодіагностика»
спеціальності 053 «Психологія»

Львів - 2023

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Начальник кафедри
практичної психології та
педагогіки доктор
психологічних наук,
професор Роксолана СІРКО
«01» вересня 2023 р.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для написання курсової роботи
з дисципліни «Психодіагностика»
спеціальності 053 «Психологія»

Схвалено методичною радою
Навчально-наукового
інституту психології та
соціального захисту
Протокол № 1 від «4» вересня
2023 року

Методичні рекомендації для написання курсової роботи з дисципліни «Психодіагностика» за спеціальністю 053 «Психологія» / укл. Яремко Р. Я., Коваль І. С.; Львівський державний університет безпеки життєдіяльності ДСНС України. Львів: ЛДУ БЖД, 2023. 40 с.

Укладачі: викладач кафедри практичної психології та педагогіки навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, капітан служби цивільного захисту, кандидат психологічних наук Яремко Р. Я.

заступник начальника відділу виховної, соціально-гуманітарної роботи та психологічного забезпечення Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, підполковник служби цивільного захисту, кандидат педагогічних наук Коваль І. С.

Рецензенти: Заступник начальника кафедри практичної психології та педагогіки навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, майор служби цивільного захисту, кандидат психологічних наук, доцент Стельмах О.В.,

доцент кафедри теоретичної психології інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук Вавринів О. С.

У методичних рекомендаціях подано сучасні вимоги, положення та правила щодо написання, оформлення та захисту курсової роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія» з урахуванням стандарту вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, Закону України «Про вищу освіту», положення про освітній процес Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. У методичних рекомендаціях подано загальну характеристику матеріалу, який повинен бути в кожному розділі, а також вимоги до обсягу курсової роботи. Пропонуються типові приклади оформлення структурних частин курсової роботи. Крім того подано додатки зі зразками обов'язкових структурних елементів.

ЗМІСТ

Вступ	6
Загальні положення	7
Вимоги до підготовки та виконання курсових робіт	9
Загальні вимоги до оформлення курсової роботи	9
Структура та зміст курсової роботи	10
Політика академічної доброчесності	15
Порядок захисту курсової роботи	18
Критерії оцінювання курсової роботи	20
Список використаних джерел	21
Додатки	22

ВСТУП

Підготовка здобувачів вищої освіти до психодіагностичної діяльності заслуговує особливої уваги в процесі фахової підготовки майбутніх психологів. Вивчення особливостей застосування психодіагностичних методів в психології є важливим структурним компонентом у підготовці психологів, що допомагає їм дослідити не тільки ті чи інші психічні явища, а й причини їх виникнення, науково обґрунтовано прогнозувати прояви певних психічних закономірностей.

Психодіагностика є важливою складовою діяльності психолога і включає в себе процес збору та оцінки інформації про психічний стан та психологічні характеристики особистості. Психодіагностичну підготовку майбутніх психологів потрібно здійснювати у двох основних напрямках. Перший напрям передбачає оволодіння знаннями, уміннями і навичками самостійно проводити психологічні дослідження. У зв'язку з цим вони мають навчитися здійснювати збір інформації про досліджуваного за допомогою різних методів, таких як анкети, спостереження, інтерв'ю, тестування та інші психологічні інструменти. оцінювати психологічні параметри, визначати проблему, оцінювати психологічні параметри: На основі зібраної інформації майбутній психолог проводить оцінку різних психологічних параметрів, таких як особистісні риси, психопатологія, інтелектуальні здібності, емоційний стан тощо.

Для здійснення психодіагностики психолог використовує різні методи і інструменти, такі як психологічні тести, шкали, опитувальники, проєктивні методи тощо. Важливо враховувати етичні аспекти та забезпечувати конфіденційність даних клієнта під час збору та обробки інформації.

Самостійна дослідницька діяльність потребує освоєння етичних аспектів проведення психологічного дослідження. Другий напрям підготовки майбутніх психологів пов'язаний із уміннями аналізу методологічного апарату психодіагностичних досліджень, оцінкою валідності проведених психологічних експериментів, достовірності отриманих результатів і можливості їхнього застосування у психологічній практиці.

Написання курсової роботи з дисципліни «Психодіагностика» дасть змогу

здобувачам вищої освіти опанувати основні проблеми, напрями і методи психодіагностики, та сформує ряд практичних вмінь та навиків проведення психодіагностичного обстеження як складової професійної діяльності психолога, що сприятиме особистісному розвитку майбутнього психолога.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Наукова робота виявляє здатність здобувача вищої освіти до самостійного осмислення проблеми; формує початкові вміння проводити психодіагностичне обстеження, чітко та логічно викладати свою думку; перевіряє рівень володіння сучасними методами навчання та дослідження, здатність застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці, а також уміння формувати висновки, рекомендації, оформляти результати теоретико-експериментального дослідження. Виконання курсової роботи з психодіагностики призначене для підготовки психологів з метою засвоєння ними компетентностей щодо використання теоретичних та емпіричних методів психологічних досліджень, теорії та практики проведення експериментальних досліджень, набуття спеціальних знань щодо порівняння, планування, оволодіння описовими, статистичними методами дослідження та аналізу результатів психологічних досліджень.

Мета виконання курсової роботи – ознайомлення здобувачів з теоретичними засадами, методологією, технологіями проведення наукових психологічних досліджень.

Завдання:

- засвоєння специфіки наукового психологічного дослідження;
- сформуванню систему понять та впорядкованих суджень щодо методичних прийомів психодіагностики;
- сформуванню у студентів вміння та навички застосовувати на практиці методи аналізу, порівняння; володіння описовими, статистичними методами дослідження
- навчити аналізувати й оцінювати валідність проведених психодіагностичних методик, достовірність отриманих результатів і можливість їх застосування у практичній діяльності психолога.

Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує написання курсової роботи.

Загальні компетентності:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Фахові компетентності:

- Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
- Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.
- Здатність аналізувати та систематизувати отримані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Результати навчання. Написання курсової роботи забезпечує досягнення таких програмних результатів навчання:

- ✓ Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- ✓ Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
- ✓ Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- ✓ Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

✓ Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

✓ Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

✓ Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки

✓ Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

✓ Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

✓ Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

✓ Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ТА ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

Загальні вимоги до оформлення курсової роботи

Усі розділи курсової роботи мають бути викладені в строгій логічній послідовності і бути взаємопов'язаними.

Зміст роботи може бути ілюстрований схемами, таблицями, діаграмами, графіками, малюнками і так далі. Графічному змісту матеріалу за текстом необхідно давати пояснення.

У курсовій роботі використовуються цитати, статистичні матеріали. При цьому необхідно робити посилання (виноски) на джерела вказаних матеріалів.

У тексті не повинно бути скорочень слів, за винятком загальноприйнятих.

Курсова робота виконується на папері стандартного формату А4 на одній стороні листа, які зшиваються в теці-швидкозшивачі або переплітаються.

Об'єм курсової роботи - 30-35 сторінок комп'ютерного набору. Шрифт - Times New Roman, 14 кегль; інтервал - 1,5. Поля: верхнє і нижнє - 2 см, лїве - 3 см, праве - 1 см.

У курсовій роботі використовується суцїльна нумерація сторінок. Другою сторінкою є зміст роботи. На титульному аркуші номер сторінки не проставляється.

Вступ, кожний розділ, висновки, а також список використаних джерел розпочинаються з нової сторінки. Підрозділи у рамках одного розділу починаються на тїй же сторінці, що і закінчився попередній, через пропуск.

Назва розділу набирається заголовними буквами і вирівнюється по центру, крапка не ставиться. Назва підрозділу набирається рядковими буквами і вирівнюється по ширині, крапка не ставиться.

Структура курсової роботи

Курсова робота містить наступну структуру:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основну частину (розділи та підрозділи);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Опис структурних елементів:

Титульний аркуш курсової роботи оформляється відповідно до Додатку А.

Зміст подають на початку курсової роботи (Додаток Б). Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів, пунктів (якщо вони є і мають заголовки), зокрема, вступу, висновків, додатків, списку використаних джерел та ін. Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значущість, обґрунтування необхідності проведення дослідження, а також

подають загальну характеристику курсової роботи в рекомендованій нижче послідовності (Додаток В).

Актуальність теми (обґрунтування доцільності роботи). Актуальність та ступінь дослідженості проблеми розкривається шляхом стислого аналізу наукових доробок учених з даного питання і порівняння існуючих розв'язків проблеми. На основі визначених протиріч виділяється проблема, на розв'язання якої і будуть спрямовані дослідження.

Об'єкт дослідження – це частина реальної дійсності, яка підлягає дослідженню, тобто процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, і обране для вивчення.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта і конкретизує, що саме в об'єкті буде вивчатись.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага автора курсової роботи.

Мета дослідження полягає у встановленні, виявленні наукових фактів, формулюванні закономірностей, обґрунтуванні найбільш ефективних шляхів навчання й виховання. Тому в ній використовуються такі терміни: «визначити», «дослідити», «виявити», «встановити», «обґрунтувати», «довести», «перевірити», «розробити» тощо.

Мета розкриває те, що автор хоче визначити при проведенні досліджень (остаточну мету): встановити залежності між чинниками; визначити зв'язки між явищами; розробити умови для усунення недоліків; розкрити можливості удосконалення процесу; охарактеризувати обставини; простежити розвиток тощо.

Гіпотеза дослідження – це припущення, яке є відповіддю на поставлену проблему наукового дослідження. Гіпотеза передбачає шляхи розв'язання основного питання і тому вона потребує перевірки. При проведенні дослідження може перевірятись не один, а декілька варіантів припущень (гіпотез). У таких випадках існує більша вірогідність одержання позитивних результатів.

Завдання – це послідовні етапи дослідницької роботи, спрямовані на досягнення поставленої мети. Завдання повинні розкривати, конкретизувати мету дослідження і в загальному підсумку повинні бути адекватні цій меті.

Методи дослідження. У курсовій роботі подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Щоб отримати достовірні результати, рекомендується використовувати різноманітні методи. При проведенні психолого-педагогічних досліджень частіше використовуються наступні методи:

теоретичні методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез; порівняння, класифікація, абстрагування, конкретизація, систематизація, узагальнення, формалізація, моделювання: наочно-образні, вербальні, знакові (символічні) та математичні (перфокарти, графіки) та інші моделі;

емпіричні методи: усне опитування: бесіда, інтерв'ю; письмове опитування: анкетування, тестування, рейтинг; експеримент, узагальнення незалежних характеристик, мінімум 3 психодіагностичних методики, спосіб обробки результатів (математичний метод) і його призначення (виявити: моду, медіану, середнє арифметичне, стандартне відхилення, кореляцію, виявити відмінності).

Характеристика вибірки – кількість учасників, їх вік, стать, освіта та інші значимі для дослідження характеристики. Установа, на базі якої проводилося дослідження.

Структура роботи – необхідно вказати всі структурні елементи курсової роботи, а також кількість рисунків, таблиць і додатків.

Бажаним також є визначення новизни дослідження, яка визначається відсутністю аналогічних досліджень, новизною теми, методичного рішення, оригінальністю постановки завдання, мети, гіпотези.

Зразок вступу подано у Додатку В.

Основна частина курсової роботи зазвичай складається з одного теоретичного і одного експериментального (практичного) розділів, в свою чергу кожен розділ поділяється на два-три підрозділи та висновки до кожного з розділів. Формулювання розділів і підрозділів має бути чітким, коротким і в

послідовній формі розкривати зміст курсової роботи. Недопустимі однакові формулювання назви курсовою в цілому і окремих розділів або підрозділів.

Перший розділ є аналітичним (теоретичний) оглядом з проблеми, що розглядається в курсовій роботі. На основі вивчення літературних джерел вітчизняних і зарубіжних авторів розглядається суть досліджуваної проблеми, аналізуються різні підходи їх рішення, дається їх критичний аналіз, викладається власна позиція. У цьому розділі викладаються теоретичні основи і коротка історія питання, що вивчається; виявляються невирішені, слабо вивчені проблеми або проблеми, що вимагають рішення.

Обґрунтовується наявність протиріччя або пропуску в існуючому психологічному знанні в якій-небудь теоретичній або практичній області і закінчується постановкою проблеми, на основі якої в другому, практичному розділі, формулюється мета експериментального дослідження.

Перший розділ закінчується висновками – проблематизацією обраної сфери дослідження, тобто відбувається постановка (формулювання) якої-небудь невирішеної проблеми, що виділяється на основі усього попереднього аналізу існуючих літературних джерел.

Другий розділ присвячений емпіричній частині дослідження. У ньому описується об'єкт, предмет, мета, гіпотеза і методика дослідження, представляються, аналізуються і обговорюються результати, у кінці робляться висновки за результатами дослідження. На основі цього розділу демонструються уміння здобувача вищої освіти планувати і проводити психодіагностичне дослідження. У підрозділі «Організація дослідження» описують:

- вибірку випробовуваних (стать, вік, соціально-демографічні характеристики), місце дослідження;
- методика дослідження, яка може включати описи методу дослідження, тип і схему експерименту, характеристику конкретних психодіагностичних методик.

У підрозділах, присвячених аналізу і обговоренню отриманих даних у формі, зручній для швидкого і досить детального ознайомлення, наводяться результати дослідження. У даному підрозділі здобувачі вищої освіти повинні

здійснити відсотковий аналіз. Результати оформляються в таблицях та/або в рисунках. Далі дається усебічний і об'єктивний аналіз і інтерпретація отриманих результатів, на підставі приведених таблиць, графіків, малюнків, математичних розрахунків. Вони повинні демонструвати достовірність отриманих в ході дослідження або експерименту даних.

Таблиці та ілюстрації (схеми, графіки, діаграми) необхідно представляти в курсовій безпосередньо після тексту, де вони згадані уперше, або на наступній сторінці. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, представлених в додатках) в межах розділу. У правому верхньому кутку над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» з вказівкою її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Якщо в розділі курсової тільки одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

Примітки до тексту і таблиць, в яких приводять довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному листі декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад: Примітки: 1. ... 2.... Якщо є одна примітка, то його не нумерують і після слова «Примітка» ставлять точку. Ілюстрації (діаграми, малюнки, графіки) позначають словом «Рис.», і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, представлених в додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2 (другий малюнок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в розділі курсовою представлена одна ілюстрація, то її нумерують за загальними правилами. Другий розділ також має закінчуватися короткими висновками з конкретними даними про отримані результати дослідження.

Зразок основної частини подано у Додатку Д.

У «**Висновках**» у стислій формі викладаються основний зміст і результати проведеного дослідження, перераховуються висновки, обґрунтовані і сформульовані при обговоренні результатів, дається оцінка отриманим

результатам. Об'єм висновків не повинен перевищувати півтора-двох сторінок

Список використаних джерел є переліком використаної в процесі підготовки курсової роботи літератури (25-35). Цей список відбиває обізнаність здобувача в наявній літературі по темі. Список використаної літератури складається в алфавітному порядку по прізвищах авторів (спочатку література українською мовою, потім іноземна). У список не включаються ті джерела, на які немає посилань в тексті, і які не були використані здобувачем вищої освіти. У бібліографічному списку не повинно бути підручників. Цитати наводять у лапках з обов'язковим приведенням посилання. Посилання оформляються таким чином: [3, с. 26], де 3 – номер джерела в списку літератури, 26 – номер сторінки, на якій розміщений процитований текст (якщо є пряме (дослівне) цитування). [3], де 3 – номер джерела в списку літератури (якщо нема дослівного цитування). Бібліографічний список має бути складений відповідно до певних вимог.

Зразок списку використаних джерел подано у Додатку Ж.

У додатках подаються методи (наприклад, анкета, психологічні вправи та ігри, тощо), розроблені особисто здобувачем. Додатки оформлюються як продовження курсової роботи на наступних її сторінках, розташовуючи в порядку появи посилань у тексті. Додатки розміщуються після списку використаних джерел і відокремлюються від неї аркушем, на якому посередині друкують великими літерами слово «ДОДАТКИ».

Кожний новий додаток починається з нової сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що його позначає, наприклад: Додаток А. Додаток має заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки.

Якщо в роботі більше одного додатка, їх позначають послідовно великими літерами українського алфавіту, за винятком літер: **Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ**.

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та

визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання, попередження порушень освітнього процесу.

Порушеннями академічної доброчесності згідно статті 42 пункту 4 Закону України «Про освіту» вважається: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Частина 4 статті 42 Закону України «Про освіту» визначає такі основні види порушень академічної доброчесності:

Академічний плагіат – «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства».

Самоплагіат – «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів».

Фабрикація – «вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях».

Фальсифікація – «свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень».

Списування – «виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел

інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання».

Обман – «надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування».

Згідно із частиною 6 статті 42 Закону України «Про освіту» до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Згідно із частиною 7 статті 42 Закону України «Про освіту» види академічної відповідальності (у тому числі додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу освіти, що мають бути затверджені (погоджені) основним колегіальним органом управління закладу освіти та погоджені з відповідними органами самоврядування здобувачів освіти в частині їх відповідальності.

Зокрема, можуть використовуватися:

- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, додаткові контрольні роботи, тести тощо);
- повідомлення батькам чи іншим особам (фізичним або юридичним), які здійснюють оплату за навчання;
- внесення до реєстру порушників академічної доброчесності.

Виховання академічної доброчесності є одним із завдань закладів вищої освіти. Тому відрахування здобувача із закладу вищої освіти слід розглядати як виключну норму, що застосовується у випадку систематичних грубих порушень

і лише після того, як не дали ефекту інші заходи впливу.

ПОРЯДОК ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Підготовка до захисту та захист є логічним завершенням виконання курсової роботи. Остаточний варіант відповідно оформленої курсової роботи подається керівнику у визначений термін. Керівник з'ясовує ступінь готовності роботи, відповідність її вимогам і рекомендує допустити до захисту. Робота не допускається до захисту у разі виявлення плагіату чи фальсифікації результатів. Підготовка до захисту курсової роботи передбачає виготовлення засобів для унаочнення основних результатів роботи та підготовці доповіді виступу. Презентація виступу на захист курсової роботи не повинна перевищувати 20 слайдів, але краще вкласти матеріал у 15-16 слайдів (максимум 2 слайди на хвилину промови).

Багато не використовувати складних прописних шрифтів, розмір шрифтів має бути не менше, ніж 18-20 pt. В одному слайді доцільно вміщувати не більше, ніж 15 рядків тексту.

Презентація виступу повинна містити:

- короткий вступ (вказати, хто займався досліджуваною проблемою і які підходи вироблені) (1-2 слайди);
- мета та гіпотеза дослідження (1 слайд);
- методи та методики дослідження (1 слайд);
- опис результатів дослідження (10-12 слайдів);
- висновки та рекомендації (1-2 слайди).

Типові помилки презентації:

- забагато матеріалу на слайді;
- забагато слайдів;
- дуже швидка зміна слайдів;
- малий шрифт;

- надмірне «декорування»;
- фон слайду зливається з текстом або відволікає увагу;
- невиправдане використання ефектів анімації;
- виступаючий говорить до екрану.

Здобувач вищої освіти допускається до прилюдного захисту курсової роботи, що відбувається на відкритому засіданні екзаменаційної комісії, якщо він повністю виконав навчальний план і має допуск до захисту. У випадку невиконання всіх вимог чи несвоєчасного подання курсової роботи керівнику здобувач вищої освіти не допускається до захисту.

До захисту курсової роботи допускаються здобувачі вищої освіти, які успішно склали всі атестаційні іспити (екзамени і заліки), передбачені навчальним планом. Оцінку за курсову роботу виставляють на підставі доповіді та відповідей на запитання. Рекомендується у процесі виступу використовувати заздалегідь підготовлені мультимедійні презентації. За своєю сутністю захист має характер наукової дискусії та відбувається в обстановці високої вимогливості, принциповості й дотримання наукової етики.

Захист курсової роботи складається з таких частин:

- виступ здобувача;
- відповіді на поставлені запитання;
- завершальне слово здобувача вищої освіти.

Для викладу основних результатів дослідження здобувачу вищої освіти надається 7-10 хвилин, протягом яких він обґрунтовує вибір теми роботи, характеризує встановлену мету і завдання, предмет і методи дослідження, висунуту гіпотезу, одержані результати і висновки, відзначає їх теоретичне і практичне значення. Процедура захисту передбачає наукову дискусію, в якій мають право брати участь усі присутні. Під час дискусії автору можуть задаватися різні питання у межах досліджуваної теми.

Наприклад, уточнюючі питання щодо експериментальної бази, процедури дослідження, вірогідності отриманих результатів та логічності зроблених на їх основі висновків. Після закінчення дискусії автору роботи, за його бажанням, може бути надане заключне слово. Після захисту наукові роботи зберігаються у

закладі вищої освіти, в фондах бібліотеки або в учбових кабінетах кафедр, де ними мають можливість користуватися на загальних підставах здобувачі вищої освіти і науково-педагогічні працівники. На закінчення дворічного строку зберігання курсові роботи передаються на списання. Кращі наукові роботи публікуються (у вигляді статей у збірниках наукових праць або наукових журналах), а також подаються на наукові конференції та конкурси.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Оцінку **«відмінно»** отримує здобувач вищої освіти, робота якого оформлена відповідно до вимог; зміст курсової роботи в повному обсязі відповідає темі та визначеній меті; у роботі містяться елементи наукового пошуку в теоретичному аспекті на основі опрацювання достатньої кількості наукової літератури; практичний результат обраної теми свідчить про вміння студента систематизувати зібраний матеріал, робити висновки про позитивні і негативні моменти; студент вільно володіє спеціальними термінами, не робить граматичних помилок.

Оцінку **«добре»** отримує здобувач вищої освіти робота якого оформлена відповідно до вимог; зміст курсової роботи в повному обсязі відповідає темі та визначеній меті, але є незначні недоліки методичного або стилістичного характеру. У час захисту студент дає правильні відповіді, але недостатньо аргументовані.

Оцінку **«задовільно»** отримує здобувач вищої освіти, курсова робота якого розкриває теоретичні питання недостатньо повно, містить мало документів наукового дослідження, аналіз зроблено поверхово; висновки аргументовано недостатньо переконливо, робота оформлена неохайно.

Оцінку **«незадовільно»** виставляють здобувачу вищої освіти, якщо курсова робота виконана не в повному обсязі та з відхиленнями від завдання; оформлена без врахування встановлених вимог; мають місце суттєві помилки, які є причиною повернення курсової роботи на доопрацювання; студент слабо володіє мовою викладу матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Большакова А. М. Експериментальна психологія : Конспект лекцій. Харків : ХДАК, 2019. 64 с.
2. Большакова А. М. Експериментальна психологія : Робочий зошит. Харків : ХДАК, 2019. 82 с.
3. Бочелюк В., Бочелюк В. Методика та організація наукових досліджень з психології. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 360 с.
4. Вавринів О. Організація та проведення психологічних і соціально-психологічних досліджень: практичний посібник. ЛьвДУВС, 2023. 116с.
5. Галян І., Галян О. Експериментальна психологія. Київ : Академія, 2012. 400 с.
6. Горбунова В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях. Київ : Професіонал, 2017. 208 с.
7. ДСТУ 2394-94 Інформація та документація. Комплектування фонду, бібліографічний опис, аналіз документів. Терміни та визначення. — Чинний від 01.01.1995. — Київ: Держстандарт України, 1994. 88 с.
8. Максименко С., Носенко Е. Експериментальна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 360 с.
9. Руденко В. М., Руденко Н. М. Математичні методи в психології : підручник. Київ : Академвидав, 2009. 384 с.

Інтернет-ресурси:

- Законодавство України — <https://rada.gov.ua/news/zak>
- Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334>.
- Електронні підручники онлайн «Педагогіка і психологія» — <http://chitalka.info/psy.html>.

ДОДАТКИ

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША

**Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
Навчально-науковий інститут психології та соціального захисту
Кафедра практичної психології та педагогіки**

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

**«ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОПІНГ СТРАТЕГІЙ У
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ РЯТУВАЛЬНИКА»**

Виконав:

здобувач 2 року навчання,

групи ПС-21

спеціальності 053 Психологія

освітньо-професійної

програми «Практична психологія»,

«Екстремальна та кризова психологія»

Наталія ШЕВЧЕНКО

Керівник:

Викладач кафедри, к. психол. н.

Роман ЯРЕМКО

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

1.1. Сучасні теоретичні концепції дослідження копінг-поведінки особистості

1.2. Копінг-стратегії у професійній діяльності рятувальника

Висновки до першого розділу

РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ У РЯТУВАЛЬНИКІВ

2.1. Опис методик та характеристика вибірки дослідження

2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження

Висновки до другого розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ВСТУПУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

ВСТУП

Зростання числа екстремальних ситуацій (техногенних і природних катастроф, масштабних аварій) у нашій країні за останні роки диктує необхідність підготовки фахівців, здатних працювати в таких умовах надавати допомогу жертвам подібних ситуацій.

Особливу актуальність стрес-резистентність має у професіях, де помилки «людського фактора» можуть призвести до загрози втрати як свого життя, так і інших. До цієї категорії професій належить діяльність рятувальника. Її ефективність за подібних умов значною мірою залежатиме від уміння долати негативні переживання за допомогою певних психологічних прийомів та наявності необхідних особистісних ресурсів для підтримання стресостійкості до складних ситуацій.

Вивчення сутності психологічної природи копінг-поведінки було і залишається одним з найактуальніших напрямів наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних психологів. Над дослідженнями окремих аспектів зазначеної проблематики працювали такі вчені, як: А. Адлер, Г. Айзенк, Г.О. Балл, А. Бандура, О. С. Вавринів, І. С. Коваль, М. С. Коваль, Ковальчук З. Я. М. М. Козяр, А. В. Литвин, Р. Лазарус, В. О. Лефтеров, С. Д. Максименко, А. Маслоу, В. О. Моляко, А. А. Налчаджян, В. І. Осьодло, Ж. Піаже, К. Роджерс, Н. В. Родіна, С. Л. Рубінштейн, Р. І. Сірко, О. В. Стельмах В. О. Татенко, О. В. Тімченко, Т. М. Титаренко, Р. Я. Яремко тощо.

Також актуальність дослідження пов'язана з тим, що в професійній діяльності рятувальника інтелектуальний та емоційний ресурс копінг-поведінки можуть бути спрямовані не тільки на подолання психологічного стресу під час ліквідації стихійного лиха, але і на досягнення професійної мети і завдань, на самовдосконалення й самореалізацію, які також вимагають від людини зусиль і напруження.

Об'єкт – копінг-стратегії рятувальників.

Предмет – психологічні особливості розвитку ефективних копінг-стратегій у професійній діяльності рятувальників.

Мета – теоретико-емпіричне дослідження особливостей розвитку ефективних копінг-стратегій у рятувальників.

Гіпотеза – ми припускаємо, що на розвиток копінг-стратегій рятувальників значною мірою впливають особистісні якості та властивості.

Завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми формування копінг-стратегій рятувальників.

2. Емпірично дослідити особливості ефективних копінг-стратегій рятувальників.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань обрано такі методи дослідження: теоретичні (теоретико- методологічний аналіз, узагальнення теоретичних підходів до розкриття поняття копінг-стратегій); емпіричні (Опитувальник «SACS»; «Прогноз»; «Мотивація досягнення успіху» та «Мотивація уникнення невдач» Т. Елерса; «Самооцінка особистості» у варіанті С. А. Будассі; Діагностика рівня особистісної готовності до ризику («PSK» Шуберта));

Характеристика вибірки. Загальна кількість досліджуваних експериментальної вибірки складає 62 рятувальники навчальної пожежно-рятувальної частини Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, ДПРЧ-3 Личаківського РВ ГУ ДСНС у Львівській області, ДПРЗ-4 ГУ ДСНС у Рівненській області м. Дубно. Вік 28-35 років.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Містить 11 рисунків та 8 таблиць. Загальний обсяг роботи становить 30-35 сторінок.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

**РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ
В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ****1.1. Сучасні теоретичні концепції дослідження копінг-поведінки
особистості**

Перші психологічні дослідження копіngu, як поведінки особистості в умовах подолання важких життєвих ситуацій, було проведено у другій половині ХХ століття. Термін «coping» вперше використав у своїх роботах Л. Мерфі, який досліджував подолання дітьми криз розвитку - активні зусилля особистості, спрямовані на опанування важкою ситуацією або проблемою. Термін «coping» (з англ. - долати; витримати, опанувати), був введений дослідником для позначення прагнення індивіда вирішити певну проблему [86, с. 35]. У подальшому проблему копіngu продовжили розробляти у контексті вивчення стресу та процесів, спрямованих на подолання стресових станів так званої копінг-поведінки. ...

Стосовно досліджень у вітчизняній психології, А. Б. Коваленко відмічає потужну методологічну базу для вивчення копіngu, яку закладено у роботах Г.С. Костюка [21], С. Д. Максименка [26], В. А. Роменця [40], В. О. Татенка [43], Т. М. Титаренко [44], та констатує, що дослідження психології копіngu в Україні знаходяться поки що на стадії формування [18, с. 110]. Вивчення проблеми копіngu викликає певні методологічні складнощі у всіх дослідників, що пов'язано з розмаїттям проявів реакцій подолання і труднощами їх класифікації, недостатньо чіткими критеріями для диференціації копінг-стратегій і психологічних захисних механізмів, проблемами з релевантністю способів виміру копіngu [37, с. 23]. Такий стан вітчизняних досліджень копіngu можна розглядати як одну з причин того, що в українській психологічній літературі використовуються різні його тлумачення. У науковій періодиці поряд з англійськими запозиченнями «копінг» та «копінг-поведінка» [46]

використовують поняття «опановуюча поведінка» (або «опанування»), «долаюча поведінка» (або «поведінка подолання») [22; 41].

1.2. Копінг-стратегії у професійній діяльності рятувальника

Загальноновизнаним є положення, що не кожна людина під впливом стрес-факторів життя й діяльності втрачає працездатність, впадає в депресію чи починає хворіти. Деяким людям вдається зберегти своє здоров'я та високий рівень успішності діяльності, хоча й вони відчують негативні переживання, емоційне збудження або психічне напруження. Починаючи з 70-х років минулого століття, вчені намагаються пояснити цей феномен. Вивчення поведінки, яке спрямоване на подолання труднощів, у зарубіжній психології проводиться в межах досліджень, що присвячені аналізу «coping».

Окрім того, копінг – це цілеспрямована поведінка суб'єкта, як джерела можливого перетворення ситуації. Стрімкий ріст досліджень копінг-поведінки спричинив різке збільшення найменувань способів стрес-долання, і проблема їх класифікації стала дуже актуальною. Багатомірність копінг-стратегій є їх важливою характеристикою, що дозволяє виконувати різні функції: вирішувати проблеми і попереджувати їх появу, контролювати власні емоції, включатися у взаємодію зі стресом чи уникати його, змінювати себе, ситуацію або пристосовуватися до неї. І як результат класифікація копінг-стратегій може бути здійснена з використанням різних підходів. ...

О. Ашаніна у своєму дослідженні, вивчаючи копінг-стратегії за даними тесту «SACS» відзначає, що працівники Державної протипожежної служби ДСНС, як і представники комунікативних професій, традиційно використовують чотири основні стратегії копінг- поведінки: «асертивні дії», «вступ у соціальний контакт», «пошук соціальної підтримки» і «обережні дії». Проте пожежник достовірно рідше використовують стратегії «асоціальні дії» і «імпульсні дії», ніж представники комунікативних професій [3, с. 24]. ...

Висновки до першого розділу

Узагальнюючи результати теоретичного дослідження, можна стверджувати, що копінг – це динамічний процес, протікання якого зумовлюється не тільки характеристиками самої ситуації, але і її взаємодією з особистісними характеристиками суб'єкта. Не можна спрощено концептуалізувати психологічне подолання стресу лише як механізми психологічного захисту або як копінг-стратегії, спрямовані або на емоції, або на проблему. Зазвичай у процесі подолання стресу на різних рівнях одночасно співіснує велика кількість неповторних комбінацій копінг-стратегій та механізмів психологічного захисту. Пропорційне представництво цих механізмів змінюється залежно від того, як оцінено напружену ситуацію, джерело стресора, раптовість тощо. Тому при оцінці ефективності копінгу рятувальниками потрібно враховувати як усвідомлені, так і неусвідомлені стратегії поведінки, що детермінують професійну успішність.

РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ КОПІНГ- СТРАТЕГІЙ У РЯТУВАЛЬНИКІВ

2.1. Опис методик та характеристика вибірки дослідження

Ефективність професійної діяльності рятувальників Державної служби України з надзвичайних ситуацій у психологічно напружених ситуаціях професійної діяльності визначається сформованістю необхідних стратегій копінг-поведінки. Теоретико- методологічний аналіз літературних джерел показав, що на сьогодні у сучасній науці фактично не існує інструментарію виміру індивідуальних стратегій подолання стресу. Відсутність систематизованих теоретичних і методичних розробок, а також особливості діяльності рятувальників в особливих умовах обумовлюють актуальність даного напрямку роботи. ...

1. Опитувальник «SACS» («Стратегії подолання стресових ситуацій») С. Хобфолла. За допомогою опитувальника С. Хобфолла «SACS» досліджувалися особливості поведінкових моделей вирішення психологічно напружених ситуацій, що можуть викликати стрес у професійній діяльності слідчих та стратегій і моделей копінг-поведінки (стресоподолаючої поведінки) як типів реакцій особистості, спрямованих на подолання стресових ситуацій [19]...

2. Методика «Прогноз» призначена для початкового виділення осіб з ознаками нервово-психічної нестійкості (НПУ), ризику дезадаптації в стресовій ситуації. Методика містить 84 питання, на кожен з яких пропонується дати відповідь «так» або «ні». ...

3. Методики «Мотивація досягнення успіху» [190]. Методики спрямовані на діагностику мотивації особистості. Уявлення про потребу в досягненнях і уникненні невдач бере свій початок з поняття «рівня домагань», що означає прагнення людини утримувати самосвідомість на можливо вищому рівні за допомогою високого особистісного стандарту досягнень. Мотивація досягнення успіху сприяє ініціюванню діяльності, підтримці її протягом тривалого часу, бажанню досягати результату. Усвідомивши свої бажання, особистість може

спланувати діяльність таким чином, щоб без зайвих зусиль досягти поставленої мети.

4. «Мотивація уникнення невдач» Т. Елерса. З урахуванням того, що низький рівень мотивації на уникнення невдачі є позитивним результатом тестування у контексті нашого дослідження, а високий рівень мотивації на уникнення невдачі – негативним, для цих рівнів було змінено оцінки і визначено інтегральні показники рівня мотивації уникнення невдач. ...

5. У методиці «Самооцінка особистості» у варіанті С. А. Будассі рівень і адекватність самооцінки визначаються як відношення між Я-ідеальним та Я-реальним [194]. Уявлення людини про саму себе, як правило, здаються їй переконливими незалежно від того, чи базуються вони на об'єктивному знанні або суб'єктивній думці, чи є вони істинними або помилковими. Якості, які людина приписує сама собі, далеко не завжди адекватні. Процес самооцінювання може відбуватися двома шляхами: шляхом зіставлення рівня своїх домагань з об'єктивними результатами своєї діяльності і шляхом порівняння себе з іншими людьми. Однак незалежно від того, лежать в основі самооцінки власні судження людини про себе чи інтерпретації суджень інших людей, індивідуальні ідеали або культурно задані стандарти, самооцінка завжди носить суб'єктивний характер; при цьому її показники можуть бути адекватні та рівні. ...

2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження

На основі емпіричного дослідження нами було виявлені такі моделі поведінки асертивні дії: високий рівень – 46,5, середній рівень – 35,5, низький рівень – 18; обережні дії: високий рівень – 13,5, середній рівень – 45,7, низький рівень – 40,8; уникнення: високий рівень – 17,4, середній рівень – 28,7, низький рівень – 53,9; пошук соціальної підтримки: високий рівень – 11,4, середній рівень – 28,7, низький рівень – 53,9; встановлення соціального контакту: високий рівень – 35,8, середній рівень – 53,9, низький рівень – 10,3; імпульсивні дії: високий рівень – 5,7, середній рівень – 29, низький рівень – 65,3; маніпулятивні дії: високий рівень – 9,6, середній рівень – 43,9, низький рівень – 46,5; асоціальні дії:

високий рівень – 4,3, середній рівень – 24,1, низький рівень – 71,6; агресивні дії: високий рівень – 9,9, середній рівень – 27,7, низький рівень – 62,4. Результати представлено у таблиці 2.1.

Таблиця – 2.1. Результати дослідження копінг-стратегій «SACS»

№з/п	Стратегії подолання	Моделі поведінки	Високий рівень %	Середній рівень %	Низький рівень %
1	Активна	Ассертивні дії	46,5	35,5	40,8
2	Пасивна	Обережні дії	13,5	45,7	40,8
3		Уникнення	17,4	28,7	53,9
4	Просоціальна	Пошук соціальної підтримки	11,4	45,7	42,9
5		Встановлення соціального контролю	35,8	53,9	10,3
6	Пряма	Імпульсивні дії	5,7	29	65,3
7	Непряма	Маніпулятивні дії	9,6	43,9	46,5
8	Асоціальна	Асоціальні дії	4,3	24,1	71,6
9		Агресивні дії	9,9	27,7	62,4

На рисунку 2.1. наведено результати дослідження нервово-психологічної стійкості «Прогноз». Як бачимо, високий рівень нервово-психічної стійкості виявлено у 47% досліджуваних рятувальників, нормальний рівень – 32%, задовільний рівень – 18%, низький рівень – 3%.

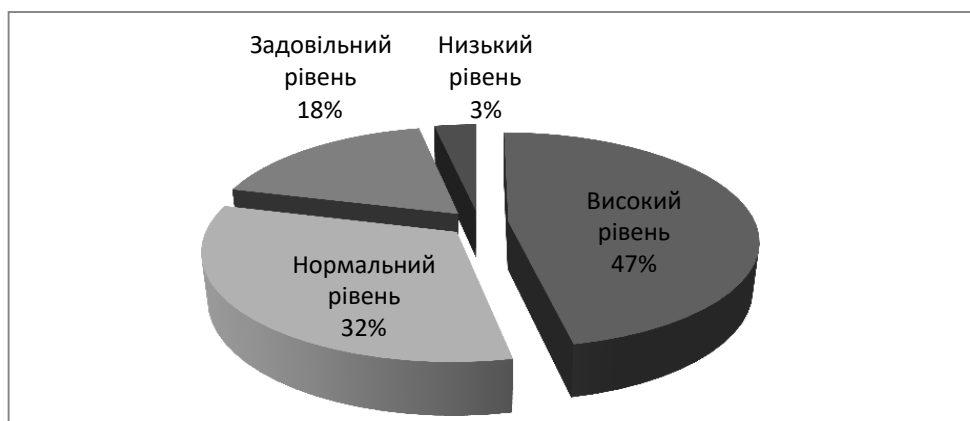

Рис. 2.1. Результати дослідження нервово-психологічної стійкості за методикою «Прогноз»

Результати діагностики мотивації досягнення успіху та уникнення невдач свідчать про те, що рятувальники вмотивовані на успіх. Такий результат вважаємо позитивним, оскільки це допомагає впевненіше виконувати професійні обов'язки. Детальні результати представлено на рисунках 2.2. та 2.3.

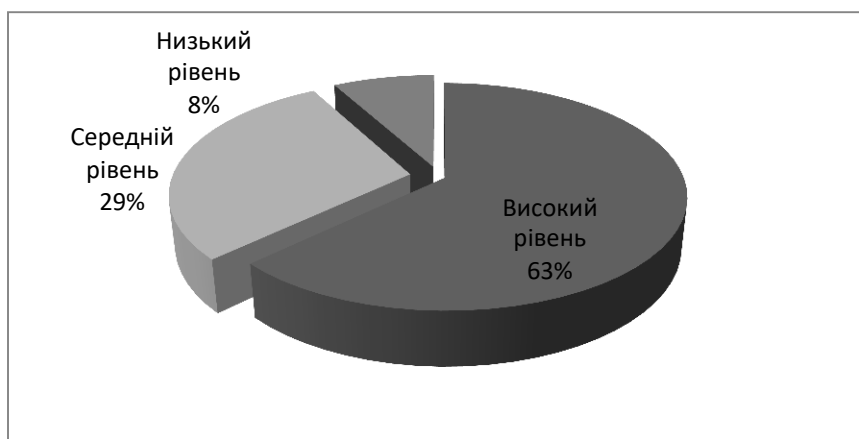

Рис.2.2. Результати дослідження мотивації досягнення успіху

На рисунку 2.2. бачимо, що вмотивовані на усіх 63% рятувальників, середній рівень мотивації досягнення успіху у 29% на низький у 8%. Людям із мотивацією на успіх притаманна поведінка, яка попри все допоможе досягнути поставленої мети та успіху в своїй діяльності. Ці люди характеризуються сміливістю, рішучістю, цілеспрямованістю, розраховують на схвалення своїх дій. Для них характерна мобілізація всіх своїх ресурсів задля досягнення поставленої мети. Люди, орієнтовані на досягнення успіху, адекватно оцінюють свої здібності, успіхи і невдачі, рівень домагань – реалістичний. ...

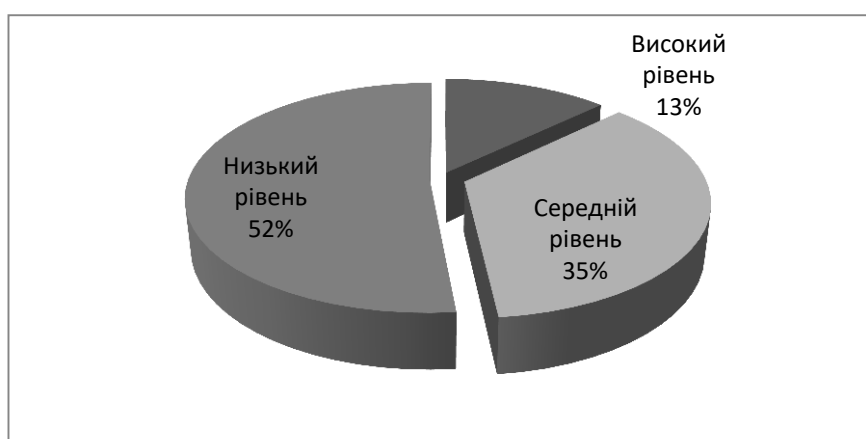

Рис 2.3. Результати дослідження мотивації уникнення невдач

На рисунку 2.3. бачимо, що у 13% рятувальників низький рівень мотивації уникнення невдач, у 35% середній, у 52% низький. Метою діяльності індивідів,

мотивованих на уникнення невдачі, є не досягнення успіху, а уникнення невдачі. Ці люди характеризуються неадекватною самооцінкою, вони неспокійні, не вірять в успішність своїх дій, болісно реагують на критику, невпевнені в своїх силах. Для них характерно уникати ситуацій, що схожі на змагання чи конкуренцію. Рівень домагань – нереалістичний (завищений або занижений). Із метою виправдання своєї невдачі, вони обирають або важкі, або дуже легкі цілі. Людина, від початку орієнтована на невдачу, проявляє невпевненість в собі, неспокій і страх, не вірить у можливість успіху своїх дій, боїться критики, не відчуває задоволення від діяльності, в якій можливі тимчасові невдачі. ...

Висновки до другого розділу.

Вплив особистісних якостей особливо сильно відбивається на здійсненні в умовах ризику при екстремальних ситуаціях. На виборі сильно позначається така якість особистості, як індивідуальна схильність до ризику. Таким чином, ризикована поведінка визначається, з одного боку, об'єктивно діючими ситуативними факторами, а з іншого боку — індивідуальними якостями суб'єкта. ...

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ В СПИСКУ
ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Законодавчі та нормативні документи

Закон України «Про вищу освіту» м. Київ, 01 липня 2014 року № 1556VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. (дата звернення: 13.02.2023).

Закон України «Про освіту» м. Київ, 23 травня 1991 року № 1060-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/ed20110502>. (дата звернення: 13.02.2023).

Монографія

Козяр М. М. Екстремально-професійна підготовка до діяльності у надзвичайних ситуаціях : монографія. Львів : Сполом, 2004. 376 с.

Сірко Р. І. Професійна підготовка майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби до діяльності в екстремальних умовах : монографія. Львів : ГАЛИЧ-ПРЕС, 2017. 482 с.

Підручник, посібник

Коваль І. С. Тренінг психологічної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах : посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2016. 160 с.

Коваль М. С., Коваль І. С. Професійно-психологічний супровід рятувальників в умовах ризику: навчально-методичний посібник з організації та проведення тренінгу. Львів : ЛДУ БЖД, 2022. 252 с.

Стаття в періодичному виданні (науковому журналі)

Козяр М. М., Литвин А. В. Особливості підготовки фахівців цивільного захисту до діяльності в надзвичайних ситуаціях. Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. — 2017. Вип 15. С. 199–208.

Коваль М. С., Коваль І. С. Основні принципи професійної підготовки майбутніх рятувальників. Військова освіта №2(44) Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, м. Київ, 2021. С. 100-107.

Стаття в продовжуваному виданні (збірнику наукових праць)

Коваль І. С. Системний та синергетичний підходи неперервного саморозвитку майбутніх рятувальників. Перспективи та інновації науки. 2022. №13(18). С. 273-281.

Сірко Р. І. Методологічні основи підготовки психологів ВНЗ до діяльності в особливих умовах. Проблеми екстремальної та кризової психології : зб. наук. пр. Харків, 2015. Вип. 18. С. 210–217.

Словники

Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень]. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : «ПРАПОР», 2007. 640 с.

Електронний ресурс

Стратегія реформування Державної служби України з надзвичайних ситуацій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 січня 2017 р. № 61-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80> (дата звернення: 15.02.2023).

Botkin J. No Limits to Learning : Bridging the Human Gap. A Report to the Club of Rome. Oxford, ect. : Pergamon press, 1979. URL: <http://elmandjra.org/limits.pdf>. (дата звернення: 12.02.2023).

Дисертація

Коваль І. С. Формування професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Коваль Ігор Святославович. – Львів, 2017. – 294 с.

Яремко Р. Я. Соціально-психологічні особливості розвитку професійної самореалізації майбутніх фахівців з пожежної безпеки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. псих. наук : 19.00.05. Київ, 2022. 267 с.

Автореферат

Коваль І. С. Формування професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Коваль Ігор Святославович. – Львів, 2017. – 23 с.

Яремко Р. Я. Соціально-психологічні особливості розвитку професійної самореалізації майбутніх фахівців з пожежної безпеки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. псих. наук : 19.00.05. Київ, 2022. 23 с

Збірник наукових праць (без автора)

Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук. пр. / за ред. М. М. Козяра, Н. Г. Ничкало. Київ ; Львів : ЛДУ БЖД, 2017. Вип. 5. 400 с.

Енциклопедія рослин / редкол.: І. М. Деркач та ін. Київ : ЦУЛ, 2016. Т. 8. 812 с.

Перекладне видання

Протоколи для вагітностей високого ризику / ред.: Д. Т. Квінан, Д. С. Хоббінс, К. У. Спонг ; пер. з англ. Т. В. Кончаківської. – Київ : Фенікс, 2009. 770 с.

Харві С. Діяти як переможець, думати як переможець / пер. з англ. Київ : ВГ КМ-БУКС, 2016. 224 с.

Видання іноземною мовою

Yaremko, R., Vavryniv, O., Tsiupryk, A., Perelygina, L., & Koval, I. Research of content parameters of the professional self-realization of future fire safety specialists. *Amazonia Investiga*. 2022. № 11(53). P. 288-297. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.53.05.28>.

Koval I. S. Specific principle of formation of future in the activities in extreme conditions. Grow up : International scientific and practical congress ; European Association of pedagogues, psychologists and medics «Science», the 30th of November 2016, Geneva. – Geneva : Science, 2016. – P. 28–34.

Vavryniv, O. S., Yaremko, R. Ya. Empathy as a factor in the development of personal components of future rescuers' professional self-realization. Insight: the psychological dimensions of society, 2022, 8, 56-69. DOI: 10.32999/2663-970X/2022-8-5

Матеріали конференції

Руденко Л. А. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх фахівців у контексті гуманістичної парадигми освіти. Особистість в екстремальних умовах : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Львів, 12 травня 2017 р. Львів, 2017. С. 99–101.

Коваль І. С. Професійна підготовка практичного психолога // Матеріали II науково-практичної конференції «формування сучасних педагогічних технологій та освітніх систем» (4-5 грудня 2020 р.) Запоріжжя 2020., С. 17-20.

Архівні документи

Лист Голови Спілки «Первоцвіт» Г. Ф. Петренка на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Поповича щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.

Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.